

7. март 2024. године

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЗА УТВРЂИВАЊЕ СТОПЕ КОНТРАЦИКЛИЧНОГ ЗАШТИТНОГ СЛОЈА КАПИТАЛА ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

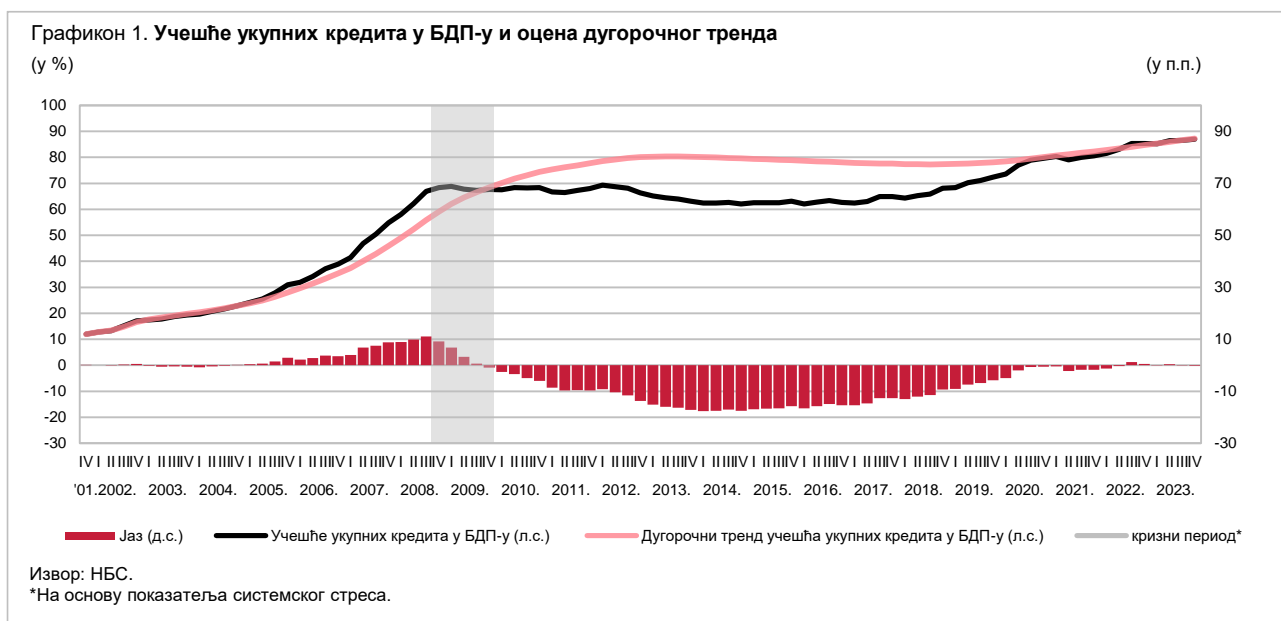
Извршни одбор Народне банке Србије је на основу члана 14. став 1. тачка 11) Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС и 44/2018) и на основу тачке 436. Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС”, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019, 67/2020, 98/2020, 137/2020, 59/2021, 67/2022, 137/2022, 48/2023 и 110/2023, у даљем тексту: Одлука о адекватности капитала), на седници одржаној 7. марта 2024. године, одлучио да стопу контрацикличног заштитног слоја капитала (у даљем тексту: *ССуВ*) за Републику Србију задржи у висини од 0%, имајући у виду да се учешће реалне кредитне активности у реалном бруто домаћем производу налази незнатно испод свог дугорочног тренда. Задржавањем стопе контрацикличног заштитног слоја капитала на нивоу од 0% Народна банка Србије наставља да даје подршку кредитном тржишту.

ССуВ представља додатни основни акцијски капитал који су банке у обавези да одржавају изнад прописаних регулаторних минимума у износу који је једнак производу њихове ризичне активе и специфичне стопе *ССуВ*-а. Применом овог инструмента утиче се на ублажавање цикличне димензије системског ризика, будући да се њиме током периода израженог кредитног раста ствара додатни слој основног акцијског капитала, који може бити ослобођен када се системски ризици материјализују.

Народна банка Србије утврђује на тромесечном нивоу стопу *ССуВ*-а за Републику Србију, узимајући у обзир вредност референтног показатеља, важеће смернице и препоруке Европског одбора за системски ризик и остале променљиве које сматра релевантним за праћење цикличне димензије системског ризика. У складу с тачком 436. ст. 2. и 3. Одлуке о адекватности капитала, основу за обрачун референтног показатеља на основу кога се процењује висина стопе *ССуВ*-а представља одступање учешћа кредита у бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда. Одређивање стопе *ССуВ*-а за Републику Србију усаглашено је с препоруком за утврђивање стопе *ССуВ*-а Европског одбора за системски ризик (*ESRB/2014/1*).

На Графикону 1. приказани су учешће кредитне активности недржавном сектору у бруто домаћем производу, дугорочни тренд и оцењено одступање учешћа кредита у бруто домаћем производу од свог

дугорочног тренда. Након периода експанзивне кредитне активности од 2000. до 2008. године, крајем 2009. године јаз учешћа реалних кредита у реалном бруто домаћем производу ушао је у зону негативних вредности. Раст кредитне активности који је присутан од 2014. године, допринео је да се учешће укупних кредита у бруто домаћем производу приближи свом дугорочном тренду. Према подацима за децембар 2023. године, учешће укупних реалних кредита у реалном бруто домаћем производу налази се благо испод свог дугорочног тренда, са јазом од -0,2 процентна поена. Вредност јаза је смањена на међугодишњем нивоу и у односу на претходно тромесечје. Оцењена вредност јаза такође се налази испод границе од 2 процентна поена, која представља референтну вредност која може упутити на прекомерну кредитну активност.

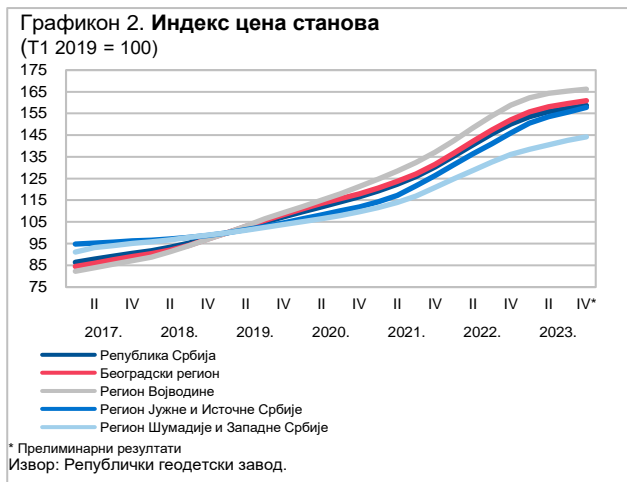

Да би се одредила стопа *ССуВ*-а за Републику Србију, поред одступања учешћа кредита у бруто домаћем производу од дугорочног тренда, узети су у обзир и додатни опциони показатељи, у складу с тачком 436. став 4. Одлуке о адекватности капитала. Коришћени су опциони показатељи који се односе на тржиште непокретности, спољну неравнотежу и кретања у банкарском сектору.

Тржиште непокретности

Према подацима Републичког геодетског завода, а на основу индекса цена станова, у четвртном тромесечју 2023. цене станова су наставиле да расту, али споријим темпом у односу на претходни период. Према прелиминарним подацима, годишња стопа раста цена станова у

Републици Србији у четвртном тромесечју 2023. године, износила је 5,75%, док су у односу на претходно тромесечје цене станова повећане за 0,8%.¹

У четвртном тромесечју 2023. године смањен је укупан број издатих дозвола новоградње за 9,4% у односу на исто тромесечје прошле године.

LTV рацио мерен односом вредности хипотекарних стамбених кредита за чије је обезбеђење хипотекован стан и процењене вредности тих станова је у четвртном тромесечју 2023. забележио пад у односу на претходно тромесечје и износио је 54,2% (58,8% у трећем тромесечју 2023).²

Резултати јануарске анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака показују да је према оцени банака, тражња привреде и становништва за динарским кредитима повећана, док је тражња за девизним кредитима смањена. Тражњу привреде за кредитима подстицали су финансирање обртних средстава и инвестиција. Код становништва раст тражње вођен је потребама за рефинансирањем постојећих кредита и набавком трајних потрошних добара, уз позитиван утицај виших зарада, док је ситуација на тржишту непокретности, које карактеришу високе цене станова, деловала у супротном смеру. Банке очекују да оба сектора повећају тражњу за кредитима у првом тромесечју 2024. године. Такође, банке су, у складу са очекивањима, у четвртном тромесечју 2023. поштриле стандарде по којима су одобравале кредите привреди, док су стандарди за становништво били готово непромењени.³ Банке очекују ублажавање кредитних стандарда за стамбене кредите становништву у првом тромесечју 2024, што се доводи у везу с привременим ограничењем каматних стопа на ове кредите. Наиме, Народна банка Србије је донела одлуку да привремено ограничи каматну

¹ Републички геодетски завод - Извештај о индексу цена станова за четврти квартал 2023.

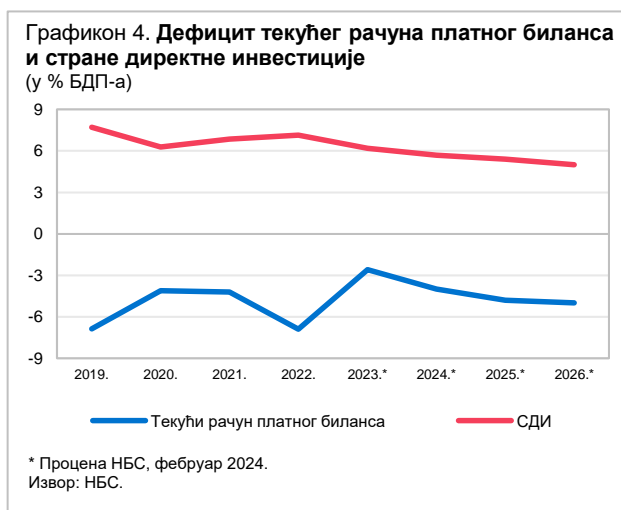
² Извор: База непокретности НБС.

³ Извештај о инфлацији, фебруар 2024.

стопу за дужнике који су корисници првог стамбеног кредита с променљивом каматном стопом, а чији уговорени износ не прелази 200.000 евра у периоду од октобра 2023. до краја 2024. године. Поред тога, привремено су ограничене каматне стопе на нове стамбене кредите, а омогућена је и превремена отплата стамбеног кредита под повољнијим условима.⁴

Показатељи спољне неравнотеже

Позитивна платнобилансна кретања настављена су и у четвртом тромесечју 2023. У 2023. забележен је дефицит текућег рачуна од 1,8 млрд евра, што је за чак 2,4 милијарде евра нижи дефицит у односу на 2022. годину. Учешће дефицита текућег рачуна у бруто домаћем производу процењује се на 2,6% што је најнижи ниво до сада забележен. Очекује се да ће се дефицит текућег рачуна у текућој години приближити нивоу од 4% бруто домаћег производа, а да ће се у средњем року кретати у распону 4–5% бруто домаћег производа.⁵

Прилив страних директних инвестиција у Србију у 2023. достигао је нови рекордан ниво и износио је 4,5 милијарди евра или 6,1% бруто домаћег производа и вишеструко је премашио остварени дефицит текућег рачуна. Највећи део страних директних инвестиција био је у облику власничког капитала и реинвестиране добити, што потврђује опредељење страних инвеститора за даље улагање у Србију.

Очекује се да ће прилив страних директних инвестиција у средњем року износи око 5% бруто домаћег производа и да ће се задржати њихова висока географска и пројектна разноврсност, као и усмереност ка извозно оријентисаним секторима. Дефицит текућег рачуна ће и у средњем року бити у пуној мери покривен нето приливом страних директних инвестиција, што је био случај и у претходних девет година.⁶

⁴ Одлука о привременим мерама за банке које се односе на стамбене кредите физичким лицима („Службени гласник РС“, бр. 78/2023).

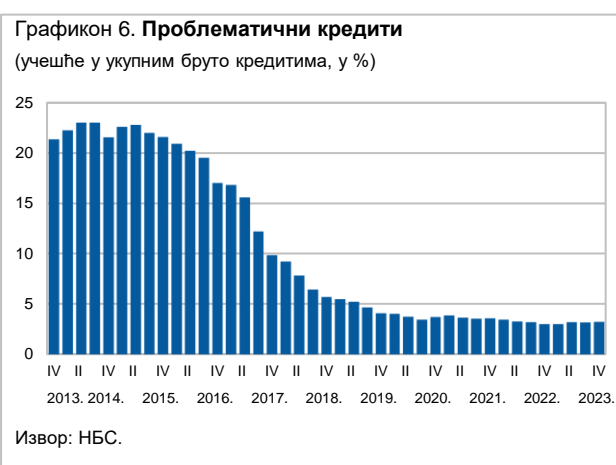
⁵ Извештај о инфлацији, фебруар 2024.

⁶ Извештај о инфлацији, фебруар 2024.

Основни показатељи банкарског сектора

Банкарски сектор је адекватно капитализован и високо ликвидан. На крају трећег тромесечја 2023. године показатељ адекватности капитала на нивоу банкарског сектора је износио 22,2%, што је знатно изнад регулаторног минимума.⁷

Количник одобрених кредита и примљених депозита (*Loan-to-Deposit – LtD*) на крају четвртог тромесечја 2023. године забележио је вредност од 0,83. Његово задржавање на нивоу нижем од 1 указује на то да се банке у већој мери ослањају на домаће, стабилне изворе финансирања, као што су депозити.

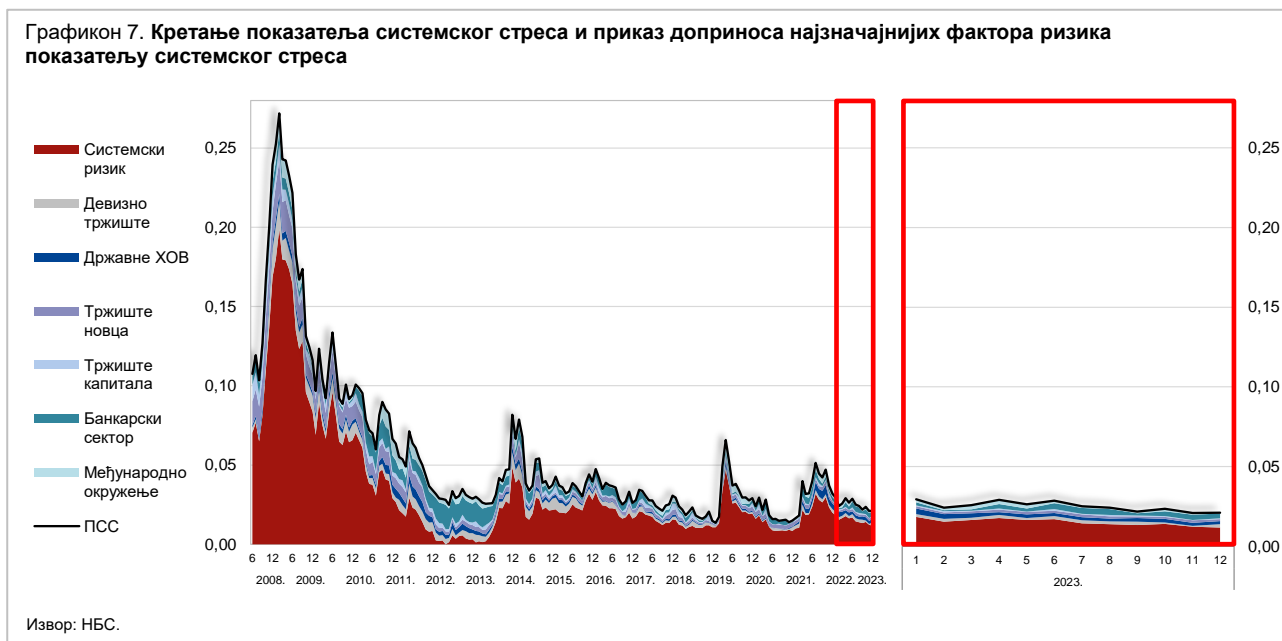

Захваљујући примени Стратегије за решавање проблематичних кредита од 2015. године, као и другим регулаторним активностима Народне банке Србије, учешће проблематичних кредита у укупним кредитима банкарског сектора је значајно смањено, а затим и задржано на историјски ниским нивоима упркос вишедимензионалној кризи са којом се суочавамо у протекле четири године. Учешће проблематичних кредита износило је 3,2% на крају четвртог тромесечја 2023. године, што је готово непромењено у односу на претходно тромесечје и у односу на исти период претходне године, што указује на то да заоштравање финансијских услова није имало веће негативне последице на квалитет aktive банака.

⁷ Од 30. јуна 2017. године минимум показатеља адекватности капитала банке износи 8% (минимум показатеља основног капитала је 6%, док је минимум показатеља основног акцијског капитала 4,5%). Такође, банка је дужна да, поред испуњења ових услова, у сваком тренутку одржава капитал и на нивоу који је потребан за покриће свих ризика којима је изложена или може бити изложена у свом пословању, тј. најмање у висини потребној за одржавање увећаних показатеља адекватности капитала ако јој је Народна банка Србије, у складу с тачком 5. ове одлуке, одредила показатеље адекватности капитала више од прописаних.

Оцена системског ризика финансијског система Републике Србије

Показатељ системског стреса (у даљем тексту: ПСС) развијен је с циљем да се препознају периоди повишеног стреса и ниво системског ризика финансијског система Републике Србије. ПСС обухвата низ показатеља који сагледавају величину финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних хартија од вредности, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење.

У току четвртог тромесечја 2023. године показатељ системског стреса је забележио нижу вредност у односу на претходно тромесечје и у односу на крај 2022. године. Његова вредност у протеклом периоду у највећој мери зависила је од кретања на тржишту државних хартија од вредности, као и од кретања у банкарском сектору.

У условима очекиваног успореног глобалног привредног раста, изражених геополитичких тензија, повишене инфлације и заоштрених глобалних финансијских услова, Народна банка Србије је деловала проактивно и благовремено доносила одлуке у циљу очувања и јачања постигнуте стабилности финансијског система. Континуирано унапређење регулаторног оквира за банке, као и побољшање домаћег макроекономског окружења остварено у претходном периоду, утицали су на то да банкарски сектор Републике Србије остане стабилан, адекватно капитализован и високо ликвидан. Резултати макропруденцијалних стрес тестова солвентности за септембар 2023. године, такође потврђују стабилност банкарског система.

Почетком октобра 2023. агенција за оцену кредитног рејтинга *Standard & Poor's* потврдила је кредитни рејтинг Србије за дугорочно задуживање на нивоу од ББ+, уз стабилне изгледе. Такође, почетком фебруара 2024, агенција *Fitch Ratings* потврдила је кредитни рејтинг Србије на нивоу ББ+, уз стабилне изгледе, што је на корак до инвестиционог рејтинга. У својим саопштењима агенције су истакле да је рејтинг Србије подржан кредибилним оквиром монетарне политике, уређеним јавним финансијама и умереним нивоом јавног дуга, као и стабилним банкарским сектором. Агенције такође истичу да су неизвесности из међународног окружења и даље значајне, али да Србија успева да екстерне изазове амортизује повољним домаћим кретањима и адекватним економским политикама.